

LEMPÄÄLÄ AIMALANKANGAS

Esihistoriallisen asuinpaikka- ja kalmistoalueen koekaivaus

Vadim Adel 2007/6

ARKEN. OS. 165 / 15.6. 2007

M

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

LEMPÄÄLÄ AIMALANKANGAS

Koekaivaus kivi- ja rautakautisella asuinpaikka- ja kalmistoalueella 2006

Vadim Adel
Kulttuuriympäristöyksikkö
Pirkanmaan maakuntamuseo 2007

SISÄLLYSLUETTELO

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	3
1. JOHDANTO.....	5
Yleistä.....	5
Tutkimusalue.....	5
Aiemmat löydöt ja tutkimukset.....	5
Tutkimusmetodiikka.....	6
2. KAIVAUSHAVAINNOT	7
3. MUUT HAVAINNOT.....	15
4. YHTEENVETO.....	17
Lähteet	18
Negatiiviluettelo	19
Kohteen sijainti. Kartta 1:500 000.....	20
Peruskarttaote 1:20 000.....	21
Yleiskartta 1:1000.....	22

LIITTEET

Löytöluettelo, 3 s.

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

<i>Kunta:</i>	Lempäälä
<i>Kylä:</i>	Aimala
<i>Kohteen nimi:</i>	Aimalankangas
<i>Mj.rek.nro.:</i>	418010012
<i>Mj.tyyppi:</i>	asuinpaikka/hautapaikka
<i>Ajoitus:</i>	kivikausi/rautakausi
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Peruskartta:</i>	2123 07 Lempäälä
 <i>Koordinaatit:</i>	 p = 6806 375-760, i = 3323 255-670 (YKJ) z = 80-87 (N60) (löytöalueen ääripisteet v. 1994 inv. raportin kartan mukaan)
	 p = 6806 580-715, i = 3323 240-440 (YKJ) z = 84-86 (N60) (v. 2006 tutkimusalueen ääripisteet)
	 p = 6806 595, i = 3323 249 (YKJ) z = 85,5 (N60) (kulttuurikerroshavainto 2006 (piste "A"))
 <i>Etäisyystieto:</i>	 Lempäälän kirkosta 3,0-3,4 km NW
 <i>Tila 1:</i>	 RN:o 2:12 Littunen
<i>Kiinteistötunnus 1:</i>	418-402-0002-0012
<i>Maanomistaja 1:</i>	Kalevi Aro/asiainhoitajana Asianajotoimisto Tapola Mikko Oy, os. Rautatienkatu 20 B 9, 33100 TAMPERE
 <i>Tila 2:</i>	 RN:o 7:42
<i>Kiinteistötunnus 2:</i>	418-402-0007-0042
<i>Maanomistaja 2:</i>	Markku Mikkola, os. Aimalantie 18, 37500 LEMPÄÄLÄ
 <i>Tila 3:</i>	 RN:o 9:0 Yht.
<i>Kiinteistötunnus 3:</i>	418-402-0009-0000
<i>Maanomistaja 3:</i>	kylän yhteinen alue
 <i>Aiemmat tutkimukset:</i>	 Inventointi A. O. Heikel 1879 (1882) Tarkastus S. Pälsi 1935 (ei raporttia) Kaivaus J. Voionmaa 1935 Inventointi V. Luho 1940 (kohde I B 1) Inventointi M. Sipilä 1994 (Vuorinen 1995, kohde 12, s. 73)
 <i>Aiemmat löydöt:</i>	 KM 1996:10, kaksoistaltoa. Toim. A. O. Heikel 1879. KM 9405, reikäkivi. Löydetty v. 1931 soranotossa Aimalankankaalta. KM 10040:1-4, vasarakirves, poikki- tai oikokirves ja keramiikkaa. Löydettiin hiekanotossa sekä arkeol. tarkastuksen yhteydessä 1935.

KM 28841:1-13, keramiikkaa, kvartsi-, pii- ja kivilajiesineitä ja –
iskoksia, kuonaa, palanutta luuta ja palanutta savitiivistettä.
Inventointilöytöjä 1994.

<i>Tutkimuksen laatu:</i>	koekaivaus
<i>Tutkimuslaitos:</i>	Pirkanmaan maakuntamuseo/kulttuuriympäristöyksikkö
<i>Kaivauksenjohtaja:</i>	FM Vadim Adel
<i>Kenttätyöaika:</i>	26.-31.10. ja 27.11.2006
<i>Rahoittaja:</i>	Lempäälän kunta
<i>Kustannukset:</i>	n. 7100 € + alv.
<i>Löydöt:</i>	KM 36207: 1-16, diar. 13.11.2006
<i>Negatiivit:</i>	142419–142422
<i>Diapositiivit:</i>	-
<i>Kartat:</i>	1:500 000, 1:20 000, 1:1000
<i>Alkuper. kaiv. kertomus:</i>	Museoviraston arkeologisen osaston topografisessa arkistossa ja Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön arkistossa, 22 sivua
<i>Liitteet:</i>	löytöluettelo, 3 s.

1. JOHDANTO

Yleistä

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti loka-marraskuussa 2006 Lempäälän kunnan vesihuoltolaitoksen tilauksesta arkeologiset koekaivaukset Aimalankankaan esihistoriallisella asuinpaikka- ja kalmistoalueella. Tutkimukset liittyivät siirtoviemärin linjan suunnitteluun. Koekaivausten tavoitteena oli selvittää, onko ennestään tunnetun muinaislöytöalueen NW-reunalle suunnitellulla viemäriinjalla säilynyt kiinteää muinaisjäännöstä, ja tarvittaessa etsiä viemäriinjalle vaihtoehtoinen reitti.

Koekaivauksen kenttätöitä suoritettiin viiden työpäivän aikana 26.-31.10. ja 27.11.2006. Kaivauksia johti Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön tutkija, FM Vadim Adel, joka teki myös tarvittavat esityöt ja raportin. Tutkimusapulaisena kenttä- ja jälkitöissä toimi HuK Hanna-Leena Salminen. Osa jälkitöistä tehtiin heti kaivausten jälkeen, ja raportti tammi-helmikuussa 2007. Tutkimusten valvojana toimi maakuntamuseon tutkija, FM Ulla Lähdesmäki. Työt rahoitti Lempäälän kunta, ja niiden kokonaiskustannukset olivat n. 7100 euroa + alv.

Tutkimusalue

Aimalankangas sijaitsee 3 km Lempäälän keskustasta NW, Kirkkojärven (vedenpinnan korkeus 77,2 m mpy) NW-puolella. Noin 400 m pitkä ja 30-40 m leveä, matala, harvaa kangasmetsää kasvava soraharju kulkee loivasti kaartuen lännestä itään n. 200-400 m etäisyydellä järvenrannasta, kahden laajan peltoalueen välissä. Sen S-reunaa pitkin kulkee kylätie. Runsaskivisistä harjista on eri aikoina otettu runsaasti soraa, mistä kertovat lukuisat sorakuopat ja kivikasat. Harjun itäpäässä, n. 190 m rannasta NW, tien SE-puolella sijaitsee Littusten talo. Aimalan vanha kylätontti rakennuksineen sijaitsee pohjoisempana, tien NW-puolella. Ennestään tunnettu muinaislöytöalue sijaitsee pääosin pellolla, loivasti järveen viettävällä rinteellä, tien SE-puolella. Topografisesti siihen kuuluu myös Littusen talon pihapiiri lukuisine ulkorakennuksineen ja sen länsipuoleinen harjun osa, jossa sijaitsee vielä yksi asuinrakennus. Muinaisjäännösalueen laajuus on yhteensä n. 400 m (SW-NE) x 230-290 m, pinta-ala n. 8,7 ha. Koekaivausten kohteena oli n. 250 m pitkä, SW-NE-suuntainen linja, joka kulki pääosin pellolla, soraharjun NW-puolella, ja lounaassa ulottui sorakuoppien alueelle (ks. peruskarttaote 1:20 000).

Aiemmat löydöt ja tutkimukset

Aimalankankaan alueen ensimmäisen muinaislöydön, amfiboliliuskeesta tehdyn kaksoistaltan (KM 1996:10) toimitti museokokoelmiin A. O. Heikel vuonna 1879. Esine oli löydetty muutama vuosi aikaisemmin Littusen talon maalta, ns. Aimalan vanhasta kirkonpaikasta perunamaan raivauksessa¹. Vuonna 1931 Aimalankankaalta löydettiin soranoton yhteydessä reikäkivi (KM 9405).

Maaliskuussa 1935 maanviljelijän poika Väinö Tappura löysi Aimalankankaalta ottaessaan hiekkaa veneenmuotoisen vasarakirveen, oikokirveen (KM:n löytöluettelossa ”poikkikirves”) ja saviastian. Löytöjen ympärillä havaittiin jonkinlainen kehämäinen kivirakennelma. Samana vuonna tehdyt arkeologiset tutkimukset osoittivat, että löydöt olivat peräisin haudasta. Löytöpaikka sijaitsee Voionmaan mukaan tien S-puolella, n. 200 m Littusten talosta. Hänen raporttiinsa liittyvien karttojen perusteella etäisyys tiestä oli n. 8 m ja talosta n. 150-200 m SW (näin arvioi myös Luho inventointiraportissaan). Kohteen tarkastivat Sakari Pälvi huhtikuussa 1935, jolloin löytyi lisää

¹ Heikel 1882, s. 2, 15.

keramiikanpaloja, saman vuoden toukokuussa Jouko Voionmaa, joka suoritti paikalla pienet kaivaukset, sekä inventoinnin yhteydessä Ville Luho vuonna 1940².

Vuonna 1994 Lempäälän arkeologisen perusinventoinnin yhteydessä Marja Sipilä poimi Littusten talon ympäristöstä, pelloilta esihistoriallisia löytöjä: keramiikkaa, kvartsi-, pii- ja kivilajiesineitä ja –iskoksia, kuonaa, palanutta luuta ja palanutta savitiivistettä (KM 28841). Kohde on tulkittu inventointiraportissa kivikautiseksi asuin- ja hautapaikaksi³.

Aimalan historiallisen ajan muinaisjäänöksiä ei ole tutkittu. Sen nimi mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran v. 1455. Vuonna 1540 Aimalassa oli 10 taloa⁴. Vuoden 1781 tienoilla laaditun Kuninkaan kartaston karttalehden XII 5 ja vuosina 1829-1830 tehdyn isojakokartan mukaan⁵ alkuperäinen ryhmäkylätontti on sijainnut tien ja nykyisen Littusten talon NW-puolella, NW-SE-suuntaisella harjanteella, joka on edelleen tiheään rakennettu. Em. talo ei siihen aikaan ilmeisesti vielä ollut eronnut ryhmäkylästä, ja sen nykyinen tontti otettiin käyttöön aikaisintaan 1830-luvulla. Perimätiedon mukaan alueella on joskus sijainnut Lempäälän ja Vesilahden yhteinen kirkko ennen nykyisten rakentamista. A. O. Heikel tarkasti vuonna 1879 ko. paikan, joka oli kuitenkin muutamia vuosia aikaisemmin ”raivattu perunamaaksi ja kirkon kiviperustukset kiskottu käytettäväksi navetan rakennuksessa”⁶.

Tutkimusmetodiikka

Vuoden 2006 koekaivaus toteutettiin kaivamalla koekuoppia systemaattisesti 10 m:n välein pellolle suunnitellulle viemäriinjalle ja intuitiivisesti valittuihin paikkoihin sorakuopan alueelle. Koekuoppien koko oli useimmiten 50 x 50 cm ja suuntaus neulapohjoiseen, ellei kuoppakuvauksessa toisin mainita. Kaivausten ensimmäisenä päivänä poistettiin kaivinkoneella n. 20 cm savista peltomaata koekuoppien 4-7 ja 9-24 kohdalla. Koekuoppien kaivamista jatkettiin lapioilla ja lastoilla 5-10 cm kerroksin; kaivettu maa seulottiin. Kuopat kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan asti, lukuun ottamatta kuoppaa 1, jossa kivien runsaus esti kaivamisen 80 cm:n tasoa syvemmälle. Löydöt otettiin talteen kerroksittain, n. 10 cm:n syvyystarkkuudella. Pellolle kaivetut koekuopat jätettiin pääosin peittämättä, koska ne sijaittivat tulevan viemäriinjalla. Kaikki kuopat dokumentoitiin sanallisin kuvauksin ja osa myös valokuvaamalla. Koekaivausten yhteydessä myös tutkittiin suunnitellun viemäriinjan kohdalla olevan hiekkakuopan seiniä (koekuoppien 1-3 ja 8 alue). Tutkimuksia vaikeuttivat kylmyys, vesi- ja lumisateet.

Koekaivauksen pohjakarttana käytettiin vanhaa kunnan pohjakarttaa, jonka projektio on KKJ, kaista 2. Etäisyydet maastossa mitattiin 50 m:n mittanauhalla n. 0,5 m:n tarkkuudella. Suuntamittaukset tehtiin bussolin avulla; neulapohjoisen suunta oli n. 6,5°. Kaikkien koekuoppien pinnat ja suurimman osan pohjat vaaittiin vaaituskojeella *Nikon AC-2G* 1 cm:n tarkkuudella. Muut korkeusmittaukset tehtiin nivelmittojen avulla 5 cm:n tarkkuudella. Kaivauksen korkeuskiintopisteenä toimi kiintopiste nro 111064GPS, jonka korkeus on 86,38 m mpy (N60) ja joka sijaitsee koekaivausalueen S-puolella, tien SE-reunalla, koordinaatit: X = 6802 151,6, Y = 2483 886,4 (KKJ). Koekuoppien sijainti- ja vaaitusmittaukset tehtiin niiden lounaiskulmista, ellei tekstissä toisin mainita. Koekuoppien paikantamisen virhemarginaalina maastossa voidaan pitää noin $\pm 1,5$ m. Jälkityövaiheessa pohjakartta asemoitiin peruskarttapoljan (2003) päälle ja siihen

² Voionmaa 1935; Luho 1940, s. 5.

³ Vuorinen 1995, s. 73-79.

⁴ Arajärvi 1959, s. 33.

⁵ Alanen & Kepsu 1989, s. 278, karttalehti 250; Blanck 1830.

⁶ Heikel 1882, s. 2, 15.

tehtiin tarvittavat merkinnät kenttämittausten perusteella *Mapinfo Professional* –ohjelman (versio 8.0) avulla, jolla mitattiin myös koekuoppien ja muiden kohteiden koordinaatit.

Koekaivauksen mustavalkonegatiivit ja esihistorialliset löydöt on arkistoitu/luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin (ks. luettelot raportin lopussa). Raportin värikuvat ovat digitaalikuvia, jotka säilytetään Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikössä, samoin kuin toiset negatiivikappaleetkin. Kuvissa esiintyvän linjakepin pituus on 150 cm (jaettu viiteen punaiseen tai valkoiseen 30 cm:n osaan).

2. KAIVAUSHAVAINNOT

Koekuoppa 1

Sijainti: 1 m tien reunasta, 38 m kiintopisteestä W

Koordinaatit: x = 6802 149, y = 2 483 847,98 (KKJ)
p = 6806 582, i = 3323 242 (YKJ)

Pintalukema: 86,05 m

Mitat: 95 cm (N-S) x 60 cm

Maksimisyvyys: 80 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-3 cm - pintaturve;

3-20/30 cm - vaaleanharmaa savimulta, jossa tiilenpaloja (ei luetteloitu); kerroksen pohja laskee N-suunnassa;

20/30-80 cm - ruskeanharmaa sora, jossa runsaasti isoja (halk. 20-40 cm) kiviä, tiiliä (mitat 21 x 10,5 x 6-7 cm) ja niiden kappaleita (ei luetteloitu); kyseessä on tien pohjakerros tai vanhan sorakuopan täyttökerros.

Koekuoppa 2

Sijainti: soraharjun keskellä olevan hiekkakuopan pohjassa, tienreunasta 11 m N, kiintopisteestä 21 m NW

Koordinaatit: x = 6802 163, y = 2483 868 (KKJ)
p = 6806 595, i = 3323 264 (YKJ)

Pintalukema: 84,20 m

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 45 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-5 cm - turve;

5-45 cm - ruskeanharmaa mullansekainen sora, jossa melko tiiviisti pääasiassa 10-15 cm kokoisia kiviä sekä 5-30 cm syvyydessä 1 kpl punasavikeramiikkaa ja muutamia sementtilaastin/betonin kappaleita (ei luetteloitu).

Koekuoppa 3

Sijainti: kahden sorakuopan välisen kannaksen N-puolella, harjun laesta jäljellä olevan kumpareen päällä (ks. kartta 1:1000).

Koordinaatit: x = 6802 173, y = 2483 851 (KKJ)
p = 6806 606, i = 3323 246 (YKJ)

Pintalukema: 85,16 m

Pohjalukema: 84,97 m (kuopan keskipiste)

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 30 cm

Stratigrafia ja löydöt:

- 0-25 cm - sammalen alla ruskeantummanharmaa/ruskeanmusta hiekkamulta, jossa 0-10 cm syvyydessä keramiikkaa (todennäköisesti rautakautista, KM 36207:1) ja moderneja löytöjä (lasia 2 kpl, tiiltä 1 kpl; ei luetteloitu);
- 25-30 cm - harmaantummankeltainen/vaaleanruskea sora ja tiiviisti 5-20 cm kokoisia kiviä (luontainen kivikko).

Koekuoppa 3. S-profiili. Pohjoisesta.

Koekuoppa 4

Sijainti: pellon reunassa, rajapyykistä nro "32" 31 m suuntaan 309,5 g, kiintopisteestä 34,5 m suuntaan 364,5 g.

Koordinaatit: x = 6802 183, y = 2483 871 (KKJ)
p = 6806 614, i = 3323 267 (YKJ)

Pintalukema: 84,69 m

Pohjalukema: 83,70 m

Mitat: 60 x 60 cm, NW-SE-suuntainen

Maksimisyvyys: 105 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-20 cm - ruskeanharmaa, savinen peltomulta; poistettu kaivinkoneella;

20-60/70 cm - kuopan NW-osassa: harmahtavanruskea hiekkamulta, josta 1 kpl punasavikeramiikkaa ja 3 kpl todennäköisesti rautakautista keramiikkaa 20-40 cm

- 20-90 cm syvyydestä (KM 36207: 2-4), palanutta savea 3 kpl 40-65 cm syvyydestä (KM 36207: 5-6) sekä tiilenpaloja ja vähän hiilenmurua (ei luetteloitu);
 - 60-70 cm saakka kuopan SE-osassa: vaaleanharmaa savi-/hiesumulta, jossa tiiviisti 5-10 cm kokoisia kiviä 30-50 cm syvyydessä;
 60-70 cm:stä alkaen koko kuopan alalla, muuttuu hiekkaisemmaksi; löydöt: tiilenpaloja (ei luetteloitu);
- 90-105 cm - harmaa hiesu/hieta, jossa keltaisia hiekkaläikkiä; ei löytöjä;
- 105 cm alkaen - puhdas, keltainen hiekka, ei löytöjä.

Yleiskuva koekuoppien 1-4 alueesta. Vasemmalla oleva linjakeppi on kk 4:n, oikealla taustalla kk 3:n kohdalla. Pohjoiskoillisesta.

Koekuoppa 5

- Sijainti:* pellon reunassa, kk 4:stä 10 m suuntaan 56-57 g, rajapyykistä nro ”32” 25 m suuntaan 327,5 g
- Koordinaatit:* x = 6802 187, y = 2483 880 (KKJ)
 p = 6806 619, i = 3323 276 (YKJ)
- Pintalukema:* 84,69 m
- Mitat:* 60 x 60 cm, SSE-NNW-suuntainen
- Maksimisyvyys:* 40 cm
- Stratigrafia ja löydöt:*
 0-20 cm - ruskeanharmaa, savinen peltomulta; poistettu kaivinkoneella;

20-40 cm - vaaleanharmaa, kiinteä lustosavi; kerrosrajasta löytyi muutama tiilenmuru (ei otettu talteen).

Koekuoppa 6

Sijainti: pellon reunassa, kk 5:stä 10 m suuntaan 69 g, rajapyykistä nro "32" suuntaan 353,5 g.

Koordinaatit: x = 6802 191, y = 2483 889 (KKJ)
p = 6806 622, i = 3323 285 (YKJ)

Pintalukema: 84,77 m

Pohjalukema: 84,51 m

Mitat: 60 x 60 cm, SSE-NNW-suuntainen

Maksimisyvyys: 30 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-20/25 cm - (kaivinkoneella poistettu 15-20 cm) ruskeanharmaa, savinen peltomulta, jonka pohjasta 1 tiilenpala (ei luetteloitu);

20/25-30 cm - kiinteä lustosavi; ei löytöjä.

Koekuoppa 7

Sijainti: kk 6:sta 10 m NE, rajapyykistä nro "32" suuntaan 381 g.

Koordinaatit: x = 6802 197, y = 2483 897 (KKJ)
p = 6806 628, i = 3323 294 (YKJ)

Pintalukema: 84,57 m

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 50 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-20 cm - ruskeanharmaa, savinen peltomulta; poistettu kaivinkoneella;

20-50 cm - vaaleanharmaa lustosavi, jonka pintaosasta pari tiilenmuru (ei otettu talteen).

Koekuoppa 8

Sijainti: kk 2 ja 4 välissä, hiekkakuopassa, loivalla rinteellä; rajapyykistä nro "32" 31,5 m W

Koordinaatit: x = 6802 174, y = 2483 869 (KKJ)
p = 6806 605, i = 3323 265 (YKJ)

Pintalukema: 84,18 m

Pohjalukema: 83,70 m

Mitat: 50 x 50 cm, SW-NE-suuntainen

Maksimisyvyys: 50 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-10 cm - humus;

10-30 cm - mustanruskea hiekkamulta, josta tiilenpala (ei luetteloitu); pohjaosassa n. 20 cm paksu, tiivis kerros 5-20 cm kokoisia kiviä (mahdollisesti pellolle ajoa varten tehty pohja, vrt. kk 2 ja kk 4:n SE-osa);

30-50 cm - harmaan tummankeltainen/vaaleanruskea sora, jonka yläosasta vielä pari tiilenpalaa (ei luetteloitu).

Koekuoppa 9

Sijainti: kk 7:stä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 205, y = 2483 904 (KKJ)
 p = 6806 635, i = 3323 300 (YKJ)
Pintalukema: 84,49 m
Pohjalukema: 84,15 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-20/25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa, savinen peltokerros, josta 1 savikuonan pala (KM 36207:7);
 20/25-40 cm - kiinteä lustosavi; ei löytöjä.

Koekuoppa 10

Sijainti: kk 9:stä 10 m NE, betonikaivosta 22,6 m suuntaan n. 242 g
Koordinaatit: x = 6802 212, y = 2483 910 (KKJ)
 p = 6806 642, i = 3323 308 (YKJ)
Pintalukema: 84,51 m
Pohjalukema: 84,16 m
Mitat: 60 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa, savinen peltokerros, josta 1 tiilenpala n. 20 cm:stä (ei luetteloitu);
 25-40 cm - kiinteä lustosavi, jossa on harmaita ja vaaleita kerroksia vuorotellen sekä ruskeita rautaoksidiläikkiä; ei löytöjä.

Koekuoppa 11

Sijainti: 10 m kk 10:stä NE, 13 m betonikaivosta SW
Koordinaatit: x = 6802 220, y = 2483 916 (KKJ)
 p = 6806 650, i = 3323 313 (YKJ)
Pintalukema: 84,36 m
Pohjalukema: 84,09 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 30 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-20/25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa, savinen peltokerros, jonka pohjasta yksi tiilenmuru (ei otettu talteen);
 20/25-30 cm - vaaleanharmaa/ruskehtava lustosavi; ei löytöjä.

Koekuoppa 12

Sijainti: tiilirakennuksen NE-seinän linjasta 10 m NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 239, y = 2483 931 (KKJ)
 p = 6806 668, i = 3323 329 (YKJ)
Pintalukema: 84,27 m
Pohjalukema: 83,90 m

Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa, savinen peltokerros;
 25-40 cm - vaaleanharmaa savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 13

Sijainti: 10 m kk 12:sta NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 245, y = 2483 939 (KKJ)
 p = 6806 673, i = 3323 338 (YKJ)
Pintalukema: 84,43 m
Pohjalukema: 84,13 m
Mitat: 60 cm (W-E) x 50 cm
Maksimisyvyys: 35 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa savimulta, josta tiilenpaloja (3 kpl) hevosenkenkänauula (mitat 31 x 11 (kanta) x 5 mm, paino 2 g) (ei luetteloitu);
 25-35 cm - vaaleanharmaa savi, jonka pintaosasta pari tiilenmurua (ei otettu talteen).

Koekuoppa 14

Sijainti: 10 m kk 13:sta NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 251, y = 2483 947 (KKJ)
 p = 6806 679, i = 3323 346 (YKJ)
Pintalukema: 84,53 m
Pohjalukema: 84,07 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 50 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-30/35 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 10 cm) ruskeanharmaa savimulta, josta 1 kpl punasavikeramiikkaa (KM 36207:8), tiilenpaloja 2 kpl ja sulanutta lasia 1 kpl (ei luetteloitu);
 30/35-40/45 cm - vaaleanharmaa savi; ei löytöjä;
 n. 40-45 cm - kuopan S-profiilissa 3-4 cm paksu kerros ruskehtavaa savimultaa; ei löytöjä;
 45-50 cm - vaaleanharmaa savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 15

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 256, y = 2483 956 (KKJ)
 p = 6806 684, i = 3323 355 (YKJ)
Pintalukema: 84,60 m
Pohjalukema: 84,23 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:

- 0-30 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaan vaaleanruskea hiesu-/savimulta, josta tiilenpaloja 6 kpl, liitupiipun varren katkelma (pit. 21 mm, halk. 7 mm, paino 2 g) ja rautanaulan varren katkelma (mitat: 17 x 7 x 5 mm; ei luetteloitu);
- 30-40 cm - vaaleanharmaa, hieman kellertävä hiesu/savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 16

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)

Koordinaatit: x = 6802 262, y = 2483 964 (KKJ)
p = 6806 690, i = 3323 363 (YKJ)

Pintalukema: 84,62 m

Pohjalukema: 84,27 m

Mitat: 60 x 50 cm

Maksimisyvyys: 40 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-30 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesu-/savimulta, josta 1 tiilenpala (ei luetteloitu);

30-40 cm - vaalea (kellertävä/harmahtava) hiesu/savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 17

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)

Koordinaatit: x = 6802 268, y = 2483 972 (KKJ)
p = 6806 695, i = 3323 372 (YKJ)

Pintalukema: 84,72 m

Pohjalukema: 84,42 m

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 35 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-30 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesu-/savimulta, josta yksi tiilenmuru (ei otettu talteen);

30-35 cm - vaalea (kellertävä/harmahtava) hiesu/savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 18

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)

Koordinaatit: x = 6802 274, y = 2483 980 (KKJ)
p = 6806 701, i = 3323 380 (YKJ)

Pintalukema: 84,78 m

Pohjalukema: 84,40 m

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 40 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-35 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesu-/hiekkamulta, josta kvartsi-iskos (KM 36207:9) ja tiilenpaloja (ei luetteloitu);

35-40 cm - vaalea (kellertävä/harmahtava), hiekansekainen hiesu; ei löytöjä.

Koekuoppa 19

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)

Koordinaatit: x = 6802 280, y = 2483 988 (KKJ)
 p = 6806 706, i = 3323 388 (YKJ)
Pintalukema: 84,84 m
Pohjalukema: 84,51 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-35 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesu-/hiekkamulta, josta palanutta savea 1 kpl (KM 36207:10) ja tiilenpaloja (ei luetteloitu);
 35-40 cm - vaalea (kellertävä/harmahtava), hiekansekainen hiesu; ei löytöjä.

Koekuoppa 20

Sijainti: edellisestä 10 m NE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 285, y = 2483 996 (KKJ)
 p = 6806 711, i = 3323 397 (YKJ)
Pintalukema: 84,87 m
Pohjalukema: 84,53 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-30 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesu-/savimulta, josta 1 kpl palanutta luuta (KM 36207:11);
 30-40 cm - vaaleanharmaa, hiekansekainen hiesu/savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 21

Sijainti: edellisestä 10 m ENE (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 289, y = 2484 006 (KKJ)
 p = 6806 714, i = 3323 407 (YKJ)
Pintalukema: 84,94 m
Pohjalukema: 84,60 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-30/35 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa hiesu-/savimulta, josta vähän tiiltä (ei luetteloitu);
 30/35-40 cm - vaaleanharmaa, hiekansekainen savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 22

Sijainti: edellisestä 10 m E (ks. kartta 1:1000)
Koordinaatit: x = 6802 289, y = 2484 016 (KKJ)
 p = 6806 714, i = 3323 417 (YKJ)
Pintalukema: 85,10 m
Pohjalukema: 84,76 m
Mitat: 50 x 50 cm
Maksimisyvyys: 40 cm
Stratigrafia ja löydöt:
 0-20/25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaanruskea hiesumulta; ei löytöjä;

20/25-40 cm - vaaleanharmaa, hiekansekainen savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 23

Sijainti: edellisestä 10 m E (ks. kartta 1:1000)

Koordinaatit: x = 6802 290, y = 2484 026 (KKJ)

p = 6806 714, i = 3323 427 (YKJ)

Pintalukema: 85,34 m

Mitat: 50 x 50 cm

Maksimisyvyys: 60 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-25 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) ruskeanharmaa hiesumulta josta 1 kpl palanutta luuta (KM 36207:12);

25-50 cm - harmaa, soransekainen hiesu/savi, josta vähän tiiltä (ei luetteloitu);

50-60 cm - vaaleanharmaa savi; ei löytöjä.

Koekuoppa 24

Sijainti: edellisestä 10 m E, kosteikolla, tienreunasta 7 m NW, tien NW-puolella olevan asuinrakennuksen W-kulmasta 32 m SSW

Koordinaatit: x = 6802 290, y = 2484 037 (KKJ)

p = 6806 714, i = 3323 438 (YKJ)

Pintalukema: 85,43 m

Mitat: 40 x 40 cm

Maksimisyvyys: 40 cm

Stratigrafia ja löydöt:

0-30 cm - (kaivinkoneella poistettu n. 20 cm) harmaa, hieman ruskehtava savi-/hiekkamulta; ei löytöjä;

30-40 cm - vaaleanharmaa hiesu/savi; ei löytöjä.

3. MUUT HAVAINNOT

Yhteisen maa-alueen (9:0) itäpäässä sijaitsevan, suunnilleen 84 m:n korkeuskäyrän rajaaman hiekkakuopan⁷ W-seinää tutkittaessa kuopan W-reunan korkeimmassa kohdassa, koekuoppa 2:sta n. 15 m W, tiestä 13 m N todettiin päällimmäisenä 25-30 cm vahva, ruskeantummanharmaa hiekkamultakerros, josta löydettiin todennäköisesti rautakautisen keramiikan pala, palanutta luuta 3 kpl ja palanutta savea 3 kpl (KM 36207:13-15) sekä ikkunalaisin pala (ei luetteloitu). Kerros sisälsi myös nokiläikkiä ja jonkin verran pieniä kiviä. Kyseessä on todennäköisesti osittain sekoittunut rautakautinen polttokalmistokerros. Sen alla todettiin harmaankeltainen, runsaasti 10-30 cm kokoisia kiviä sisältävä pohjasorakerros. Kulttuurikerroksen päälle on ilmeisesti soranoton yhteydessä nostettu jonkin verran kiviä. Koekaivausten yhteydessä ko. profiilia tutkittiin ja dokumentoitiin valokuvaamalla n. 2 m matkalla NNW mittauspisteestä ”A”, joka on valokuvissa merkitty pystysuoralla linjakepillä; sen kohdalla, kulttuurikerroksen ja soran rajalla profiilissa on n. 20 x 20 cm kokoinen kolo, todennäköisesti jonkin eläimen tekemä. Profiilin suunta on NNW-SSE. Piste ”A” sijaitsee kiintopisteestä 36 m suuntaan 313 g, tienreunasta 12,8 m NNW; koordinaatit: p = 6806 595, i = 3323 249 (YKJ), z = 85,50/85,21 m (pinta/kulttuurikerroksen pohja). Kulttuurikerrosta on todennäköisesti säilynyt myös tästä pisteestä etelään ja lounaaseen, tielle saakka ulottuvalla alueella, jonka alaraja sijoittuu pohjakartassa suunnilleen 84 ja 85 m:n korkeuskäyrien väliin. Pohjoisempana, hiekkakuoppien N-puolella kiinteää muinaisjäännöstä on

⁷ Ks. yleiskartta 1:1000.

mahdollisesti säilynyt koekuoppa 3:n kohdalla olevalla kumpareella sekä siitä länteen ja luoteeseen.

Yleiskuva alueesta, jolta on löytynyt merkkejä polttokalmistosta. Vasemmalla oleva linjakeppi on pisteen "A" kohdalla, oikealla taustalla kk 3:n kohdalla. Kaakosta.

Hiekkakuopan W-profilia. Pystyssä oleva linjakeppi on pisteen "A" kohdalla. Koillisesta.

Koekaivausten yhteydessä Littusen pellon pinnalta, talosta WNW, koekuoppa 22:n S-puolelta löydettiin kvartsi-iskos KM 36207:16 (ks. yleiskartta 1:1000, koordinaatit: p = 6806 697, i = 3323 418 (YKJ), z = 86).

4. YHTEENVETO

Koekaivausten yhteydessä todettiin, että Aimalankankaan soraharjulla on todennäköisesti sijainnut rautakautinen polttokalmisto, joka on suureksi osaksi tuhoutunut soranotossa. Selkeitä merkkejä kulttuurikerroksesta havaittiin yhteisen maa-alueen (9:0) itäpäässä sijaitsevan sorakuopan länsiprofilissa (piste "A"), josta saatiin talteen keramiikkaa, palanutta luuta ja palanutta savea. Rautakautista keramiikkaa löytyi myös koekuopista 3 ja 4, sorakuopan luoteis- ja pohjoispuolelta. Viimeksi mainitusta koekuopasta saatiin talteen lisäksi palanutta savea; löydöt tulivat kuitenkin sekoittuneesta peltokerroksesta. Yksi savikuonan tai palaneen savitiivistein (?) pala löytyi lisäksi koekuopasta 9.

Koska sorakuopan länsipuolella on todennäköisesti säilynyt kiinteää muinaisjäännöstä, viemäriinlinjan jatkaminen koekuopasta 4 lounaaseen ei ole mahdollista. Sen sijaan sorakuopan keskivaiheilla, koekuopissa 2 ja 8 ei todettu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, joten N-S-suuntainen reitti vaikuttaa tällä kohtaa turvallisemmalta. Rautakautista kalmistoa saattaa kuitenkin olla jäljellä myös tien alla, joten viemäriin kaivutyöt on suoritettava kyseisellä alueella arkeologin valvonnassa.

Toinen esihistoriallisten löytöjen keskittymä sijaitsee Littusen pellolla (tila 2:12), talon länsiluoteispuolella, tutkitun linjan koillispäässä. Yksittäisiä kivi- tai rautakaudelle ajoittuvia löytöjä (kvartsi-iskoksia, palanutta savea, palanutta luuta) saatiin koekuopista 18-20 ja 23 sekä koekuopan 22 eteläpuolelta. Kaikki löydöt tulivat sekoittuneesta peltokerroksesta. Pellolla kulkevalla linjalla ei todettu esihistoriallisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Lähes kaikista koekuopista löydettiin myös jonkin verran historiallisen ajan aineistoa, pääasiassa tiilenpaloja sekä mm. punasavikeramiikkaa, rautanauvoja ja liitupiipun katkelma.

Tampereella 9.2.2007

Vadim Adel
tutkija, kaivauksenjohtaja

LÄHTEET

Alanen, Timo & Kepsu, Saulo 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805*. Hki. 397 s.

Arajärvi, Kirsti 1959: *Lempäälän historia*. Tampere. 621 s.

Blanck, K. A. 1830: *Charta ofver Nurmikunda Samfällighets Utmark...* Kartta 1:4000. – Maanmittauslaitoksen arkisto, Lempäälä 2:A^o.

Heikel, A. O. 1882: *Kertomus Pirkkalan kihlakunnan muinaisjäännöksistä*. (Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk. 38). Hfors. S. 1-98.

Kansallismuseo, Museoviraston arkeologian osaston kokoelmien löytöluettelo.

Luho, Vilhelm B. 1940: Luettelo Lempäälän pitäjän kiinteistä muinaisjäännöksistä. - Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. 40 s.

Voionmaa, Jouko 1935: Kertomus tarkastusmatkasta, jonka allekirjoittanut Muinaistieteellisen Toimikunnan määräyksestä teki Lempäälän Korkeamäen [korjattu: *Aimalan*] kylän Littosen [korjattu: *Littusen*] talon maalla olevalle venekirveshautapaikalle 25.5.1935. Helsinki 9.10.1935. - Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. 2 s.

Vuorinen, Juha-Matti 1995: Lempäälä. Arkeologinen inventointi toukokuussa 1994. Kenttätyöt: Marja Sipilä. Tampereen museot. – PM/KY, arkisto. 252 s.

LYHENTEET

KM	Kansallismuseo (Helsinki)
PM/KY	Pirkanmaan maakuntamuseo/kulttuuriympäristöyksikkö (Tampere)

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA (142419 – 142422)

Kuvannut Vadim Adel

Negatiivit on arkistoitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin.

neg nro	kuvan aihe	kuvaus- suunta	pvm 2006
142419	Hiekkakuopan W-profiilia. Pystyssä oleva linjakeppi on mittauspisteen "A" kohdalla.	NE	27.10.
142420	Koekuoppa 3. S-profiili.	N	27.10.
142421	Yleiskuva alueesta, jolta on löytynyt merkkejä polttokalmistosta.	SE	31.10.
142422	Yleiskuva koekuoppien 1-4 alueesta (vasemmalla oleva linjakeppi on kk 4:n kohdalla).	NNE	31.10.

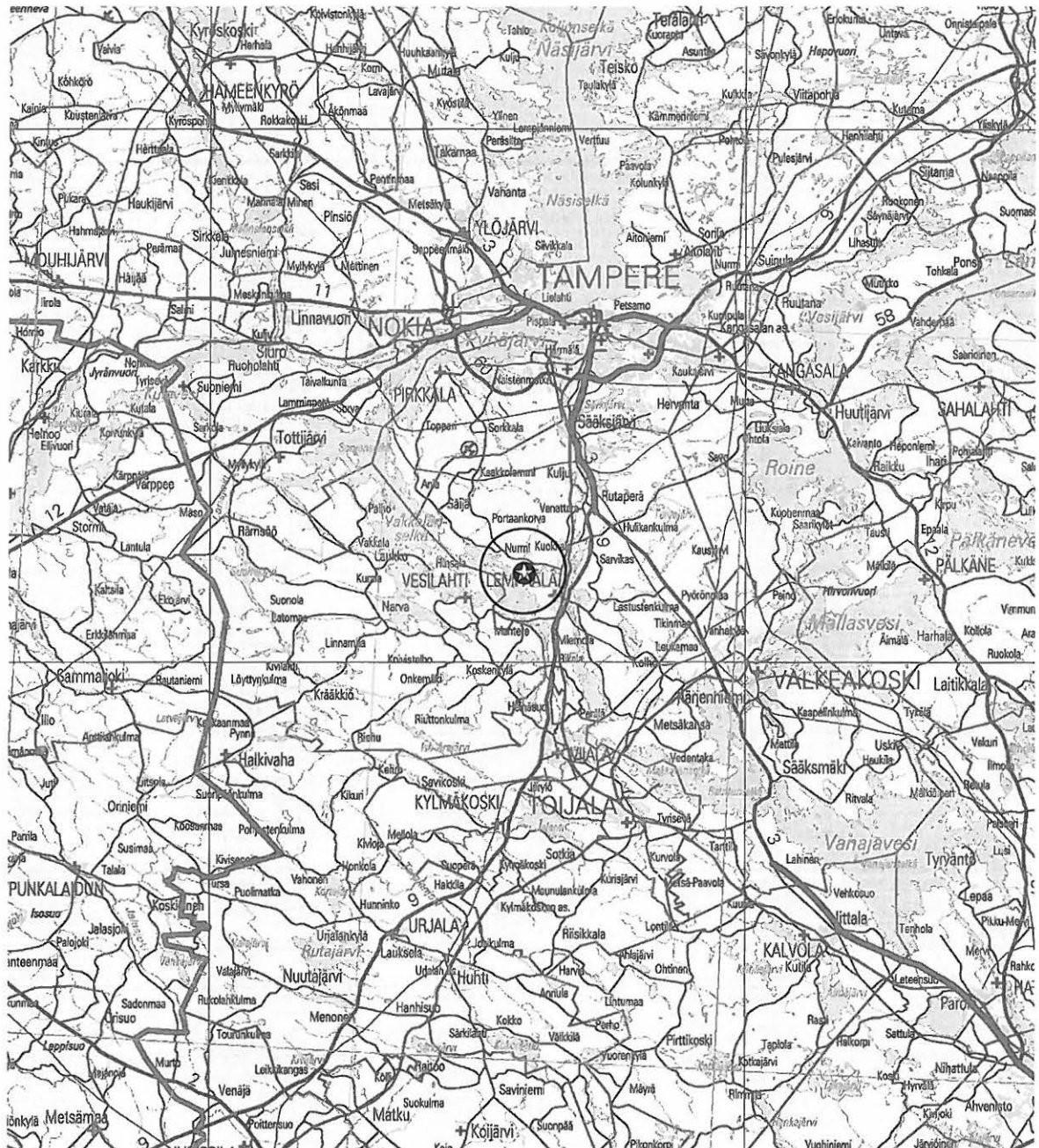
LEMPÄÄLÄ AIMALANKANGAS

Koekaivaus kivi- ja rautakautisella asuinpaikka- ja kalmistoalueella 2006

KOHTTEEN SIJAINTI

Karttaote 1:500 000

Piirt. V. Adel. Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos

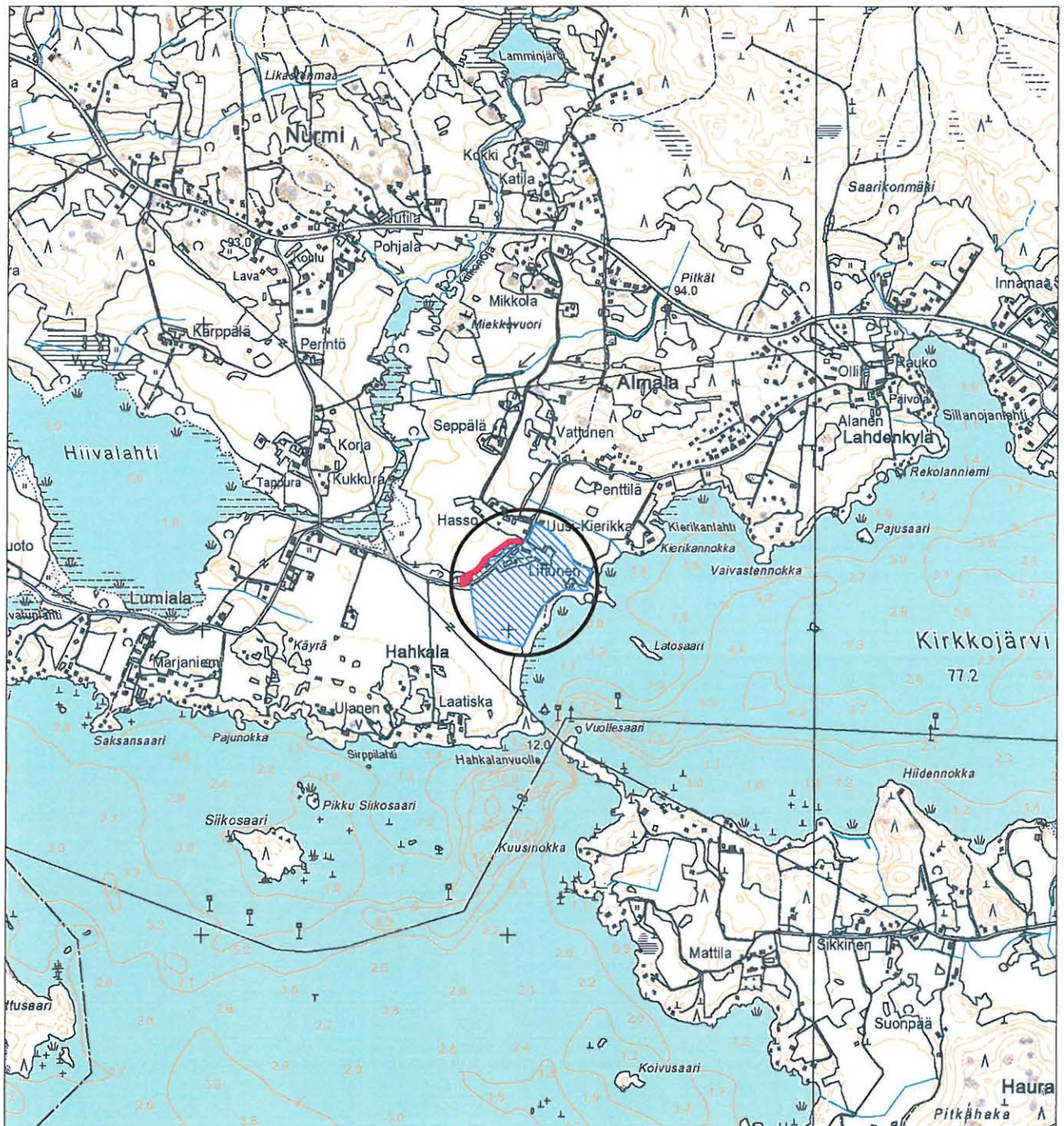

LEMPÄÄLÄ AIMALANKANGAS

Koekaivaus kivi- ja rautakautisella asuinpaikka- ja kalmistoalueella 2006

Peruskarttaote 1:20 000

Piirt. V. Adel. Pohjana ote PerusCD:ltä (Pk 2123 07 Lempäälä), (c) Maanmittauslaitos

muinaislöytöalue v. 1994 inv. raportin mukaan
 ($p = 6806\ 375-760$, $i = 3323\ 255-670$, $z = 80-87$)

koekaivausalue 2006 ($p = 6806\ 580-715$, $i = 3323\ 240-440$, $z = 84-86$)

LEMPÄÄLÄ AIMALANKANGAS

Vadim Adel 2006

YLEISKARTTA 1:1000

Piirt. V. Adel. Pohjakartta (c) Lempäälän kunta

1 X koekuoppa ja sen nro

* kulttuurikerroshavainto

▼ kvartsi-iskoksen löytöpaikka

△ korkeuskiintopiste

--- koekaivausten yhteydessä avattu viemäri linja

▨ kivikautisen haudan löytöpaikka
v. 1935 raportin kartan perusteella

